

Asirsko pitanje od Prvog svjetskog rata do kraja 20. stoljeća

Bjelan, Adriana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:604013>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

ADRIANA BJELAN

**ZAVRŠNI RAD
ASIRSKO PITANJE
OD PRVOG SVJETSKOG RATA DO KRAJA 20. STOLJEĆA**

Zagreb, prosinac 2022.

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE ZAGREB

PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ MEĐUNARODNI ODNOSI

ASIRSKO PITANJE

OD PRVOG SVJETSKOG RATA DO KRAJA 20. STOLJEĆA

ZAVRŠNI RAD

KANDIDAT: Adriana Bjelan

KOLEGIJ: Uvod u povijest civilizacija

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Stipe Buzar

Zagreb, prosinac 2022.

SADRŽAJ

UVOD	2
1. ASIRSKI IDENTITET.....	4
1.1. <i>Pad Asirije</i>	4
1.2. <i>Život Asiraca do Prvog svjetskog rata</i>	5
1.2.1. <i>Kršćanstvo</i>	7
1.2.2. <i>Vladavina Arapa i Mongola</i>	8
1.2.3. <i>Osmansko Carstvo</i>	9
2. ASIRSKI POLOŽAJ U PRVOM SVJETSKOM RATU.....	11
2.1. <i>Sayfo</i>	13
2.2. <i>„Naš najmanji saveznik“</i>	14
3. MEĐURATNO RAZDOBLJE.....	17
3.1. <i>Mirovne konferencije</i>	17
3.1.1. <i>Pariz</i>	18
3.1.2. <i>Sèvers</i>	19
3.1.3. <i>Lausanne</i>	20
3.2. <i>Masakar u Simelu</i>	21
4. DJELOVANJE LIGE NARODA I MEĐUNARODNE ZAJEDNICE	23
5. ASIRCI U DRUGOM SVJETSKOM RATU	27
6. POSTRATNA ZBIVANJA	29
6.1. <i>Asirci u Iraku, al-Anfal</i>	29
6.2. <i>Problem međunarodnog priznanja</i>	30
7. POLITIČKI POKRETI I PITANJE ASIRSKE AUTOOMIJE.....	32
ZAKLJUČAK.....	34
LITERATURA	35
POPIS SLIKA.....	42

UVOD

Asirci su pripadnici drevne civilizacije čija se vladavina razvijala sjevernim prostorima Mezopotamije od 25. st. pr. Kr. sve do babilonskih osvajanja u 7. st. pr. Kr. Manje je poznato da njihovi potomci i danas nastavljaju nositi bogato, ali katkad turobno nasljeđe. Nakon pada Asirskog Carstva ostali su živjeti na području Arapskog poluotoka sve do 20. stoljeća kada su mnogi, etničkim čišćenjima, bili prisiljeni u izbjeglištvo. Njihova populacija, u to vrijeme, drastično je reducirana te se procjenjuje da ih je preostalo svega 4,1 milijun. Ovaj rad baviti će se upravo tim periodom njihove povijesti s ciljem ukazivanja na kontinuiranu segregaciju s kojom se suočavaju.

Asirsko pitanje izraz je koji se koristi u kontekstu rješavanja statusa Asiraca tijekom razdoblja izgradnje nacije, koje je uslijedilo nakon Prvog svjetskog rata. Uzimajući u obzir razne tragedije koje su zadesile asirski narod od početka 20. stoljeća, nejasno je zašto su oni relativno zanemareni od strane međunarodne zajednice. Je li asirska tragedija bila jednostavno stjecaj okolnosti? Jesu li Asirci postali „kolateralna šteta“ u programu probritanskog, neovisnog Iraka čiji je „ujedinjeni“ nacionalni sastav morao nužno apsorbirati, zaniijekati, eliminirati ili zanemariti ovu manjinu kako bi omogućio većim etničkim i vjerskim skupinama izgraditi funkcionalnu i moćnu nacionalnu državu?

Rad je sastavljen kronološki te kombinira empirijske i diskurzivne elemente. Pošto često dolazi od nesuglasica po pitanju kontinuiteta asirskog naroda, prvo poglavlje fokusirano je na porijeklo i povijesni razvoj modernog asirskog identiteta. Sredina devetnaestog stoljeća donijela je iskapanja Ninive, posljednje prijestolnice starih Asiraca, i drugih asirskih arheoloških nalazišta. Otprilike u isto vrijeme, pojmovi nacije i nacionalizma predstavljeni su sirijskim kršćanima na Bliskom istoku. Stoga su drevni Asirci istočno sirijskim kršćanima pružili model održivog nacionalnog identiteta. Tragični događaji Prvog svjetskog rata samo su ojačali taj identitet. Drugo poglavlje govori o zbivanjima u Osmanskom Carstvu neposredno prije te tijekom Prvog svjetskog rata i važnosti genocida mladoturaka nad Asircima, Armencima i drugim manjinskim narodima. Nakon rata, većina istočno sirijskih kršćana bila je prognana iz svojih domovina, a asirski identitet se dalje razvijao u dijaspori kao sredstvo za ujedinjenje raseljenih zajednica. Treće i četvrto poglavlje naglasak stavljaju na djelovanje

međunarodne zajednice. Nakon završetka vojnih operacija Prvog svjetskog rata, Velika Britanija, Francuska i ostali Saveznici, započeli su pripreme za diktiranje uvjeta mira poraženim zemljama na Pariškoj mirovnoj konferenciji. Također, na prijedlog Woodrowa Wilsona, predsjednika Sjedinjenih Američkih Država, osnovana je Liga naroda sa zadaćom širenja mira i poticanja međudržavne suradnje. Peto poglavlje osvrnuti će se na asirski položaj za vrijeme Drugog svjetskog rata, dok se u šestom govori o postratnim zbivanjima. Nakon Drugog svjetskog rata, asirskoj je naciji prijetio potpuni zaborav. Međunarodna diplomacija podredila je asirski opstanak naftnim poslovima i promjenjivim vojnim savezima, kao što je napisao René Lemarchand, Asirski genocid bačen je u „zaborav” od strane Ujedinjenih naroda (Lemarchand, 2013). Marginalizacija se nastavila na području Iraka za vrijeme vladavine stranke Ba‘th putem kampanja etničkog čišćenja. Posljednje poglavlje se odmiče od kronološke postave rada te ga zaokružuje s presjekom nastojanja za ostvarivanjem asirske autonomije. Poput Asiraca, većini manjina i naroda nisu ispunjeni zahtjevi za samoodređenjem. Umjesto toga, vlast je reorganizirana na načine koji su služili interesima dominantnijih država, što je vodilo prema centralizaciji i denacionalizacija rasnih manjina, s obećanjima različitih stupnjeva lokalne autonomije.

Ovaj rad pisan je interdisciplinarnim pristupom, s fokusom na međunarodno pravo, vanjsku politiku, i komparativne religije. Korišteno je nekoliko istraživačkih metoda, deskriptivna i eksplikativna metoda analize, metoda sinteze, apstrakcije, konkretizacije, generalizacije, metoda opovrgavanja kompilacije i deskripcije. Većina podataka navedenih prikupljena je metodom kritičke interpretacije sekundarnih podataka, to jest analizom sadržaja i statističkih podataka, međunarodno priznatih organizacija i istraživača.

1. ASIRSKI IDENTITET

Krajem 19. stoljeća koncepti nacije i nacionalizma, koji su uneseni iz Europe, prihvaćeni su među brojnim narodima uključujući Turke, Kurde, Armence i Arape, kao i istočno sirijske kršćane. Povezanost s drevnim Asircima dala je istočno sirijskim kršćanima nacionalni identitet, koji su kroz konstrukciju asirske ideologije uspjeli nadići razlike i ujediniti se. Elementi pomoću kojih je moguće raspoznati da se radi o zasebnoj etničkoj skupini su jezik, religija i relativni povijesni kontinuitet. Nakon Prvog svjetskog rata, naziv Asirac postao je uobičajen kod samoidentifikacije pojedinca koji pripadaju Crkvi Istoka. Korištenje izraza Asirac pokreće široku lepezu pitanja u vezi s etničkim identitetom, najčešće se zamjenjuje sa Sirijac, no taj pojam označava konkretno državljanina zemlje Sirije. Kako bi se uvjerali u kontinuitet asirskog porijekla, potrebno je prikazati kulturološke, političke i religijske promjene i utjecaje kojima su podlegli od pada drevnog Asirskog Carstva do suvremenog doba.

1.1. Pad Asirije

Asirsko Carstvo osvojeno je 612. godine pr. Kr. od strane Medijaca, u savezu s Babiloncima i Citima. Upravo taj događaj jedan je od glavnih argumenata koji pokušava opovrgnuti kontinuitet asirskog naroda. Suprotno tome, povjesničari poput S. Smitha potvrđuju da pad Asirskog Carstva nije automatski doveo do nestanka naroda, već samo do gubitka njegove neovisnosti. Teritorijalna osvajanja dovode do promijene vlasti prilikom čega, u pravilu, stradaju vladari, njihovi nasljednici i ratnici, no pučanstvo, s naglaskom na žene i djecu, usprkos represiji i nametanju nove kulture, ostaje djelomično pošteđeno (Smith, 1960). Njegovu tezu potkrepljuju pisani povijesni izvori iz razdoblja koje je slijedilo rušenju Carstva. Perzijski kralj Darije I.¹ u Behistunskom natpisu navodi imena zemalja koje su se u godinama 522. pr. Kr., 521. pr. Kr., dakle 90 godina nakon pada Ninive, pobunile protiv njega. Bile su to Babilonija, Elam i Asirija. Drugi njegov natpis, u Naqsh-e Rostamu, sadrži popis imena 29 zemalja u kojima je obavljen popis stanovništva. Među njima su

¹ vladao od 522. do 486. pr. Kr.

Babilon i Asirija (Ashurâ) (Briant, 1996). Ovi natpisi pokazuju da nisu svi Asirci masakrirani, što je zaključak izvučen iz popisa Asirije, i da je ime još uvijek bilo vrlo blizu izvornog imena Ashura. U Suzi je otkriveno više natpisa na kamenu temeljcu koji također sadrže izjave Darija I. Neki od njih su bili zakopani u temelje, a neki su trebali biti izloženi posjetiteljima. U jednom od ovih natpisa Darija I kaže da je sagradio palaču u Suzi, zatim nastavlja nabrajati imena naroda koji su sudjelovali u izgradnji. Opeke su izrađivali Babilonci, grede izrađene od cedrovine koja dolazi s planine zvane Libanon prenesli su Asirci u Babiloniju, a Karijci i Jonjani iz Babilonije u Suzu (Briant, 1996).

1.2. Život Asiraca do Prvog svjetskog rata

Za vrijeme Ahmenidskog Perzijskog Carstva koje je trajalo od 6. st. pr. Kr. do sredine 4. st. pr. Kr., Asirci se javljaju u sklopu satrapije ²Athura (Slika 1).

Slika 1. „Zemljopisni prikaz perzijske satrapije Athura“

Izvor: Persian Empire

² Provincije kojima upravljaju satrapi. Perzijski car Kir Veliki prvi je izabrao satrape da vladaju pojedinim provincijama, oko 530. godine pr. Kr. Svaki je satrap kontrolirao određenu količinu zemlje, prikupljajući poreze i održavajući zakon i red.

Krajem 4. stoljeća prije Krista, po izlasku iz Egipta, Aleksandar Veliki uputio se prema sjeveru Mezopotamije gdje se, u bitci kod Gaugamela, sukobio s Dariom III. Tom prilikom osvojio je i Babilon te proširio helenski utjecaj na Mezopotamiju (Arrian, 1971). Nakon njegove smrti Makedonsko Carstvo na tom području zamijenila je vladavina Seleukida. Grčka vladavina na Istoku nije dugo trajala, satrapi su se počeli buniti protiv Seleukidskog Carstva u Iranu i Baktriji, uspostavljajući vlastita područja. Pošto su grčke vlasti bile okupljene stalnim iranskim napadima, Asirci su preuzeli ulogu pogranične pokrajine braneći Seleukidsko Carstvo od Parata (Slika 2).

Slika 2. „Prikaz granica Seleukidskog i Partskog carstva“

Izvor: Wikipedia

Privremeno oživljavanje seleukidske moći ponovno je uspostavilo carsku vlast u tim regijama u kasnom 3. i ranom 2. stoljeću prije Krista, ali potom Parti ponovno prisvajaju teritorij na kojemu su živjeli Asirci. Asirija se pojavljuje kao Adiabene u prijelazu sa seleukidske na partsku vlast. Tijekom partskog razdoblja započela je kristijanizacija Adiabene. Relativna neovisnost i nedostatak vjerskog progona pomogli su širenju kršćanstva među ljudima Arbele i ostatka Adiabene (Britannica, 2022). Partsko Carstvo je ponovno uspostavilo Perzijance kao veliku silu u kasnoj antici uz svog susjednog rivala, Rimsko Carstvo. Razvojem rimske političke moći, došlo je do novih ratova između Istoka i Zapada, ratovi koji su na kraju toliko iscrpili obje strane da su

kasnije postale lak plijen snagama islama. Starosjedioci su patili i ponekad bili aktivno ugnjetavani, ali nije bilo progona koji bi ih sistemski uništili ili promijenili njihove karakteristike. U mnogim slučajevima osvajači su morali iskoristiti svoje poražene neprijatelje, koji su se na taj način često uzdizali na visoke, ali ne i dominantne, položaje u državi. Godine 116. pr. Kr. Trajan je Adiabenu i cijeli sliv Tigrisa i Eufrata u sjevernoj Mezopotamiji uključio kao provinciju u Rimsko Carstvo. Hadrijan, Trajanov nasljednik, sklopio je mir s Partima i napustio osvojena područja u Mezopotamiji (Britannica, 2022).

1.2.1. Kršćanstvo

Osim što su preživjeli pad Carstva, također je potrebno prikazati da su Asirci prešli na kršćanstvo. Asirolog Saggs o Asircima je napisao sljedeće: „Nakon sedam ili osam stoljeća i raznih peripetija, ti su ljudi postali kršćani.” (Saggs, 1984). Asirci pripadaju trima glavnim crkvama: Asirskoj crkvi Istoka, koja je formirana šizmom 424./431. godine (Baumer, 2006), Sirijskoj pravoslavnoj crkvi, nastaloj raskolom 451./543. godine, i Kaldejskoj katoličkoj crkva u Babilonu koja je nastala raskolom 1553. godine. Velika većina Asiraca obratila se na kršćanstvo između 1. i 5. stoljeća nove ere.

Prema legendi, Isus je poslao svog apostola Tadeja u Edessu da izliječi Abgara V., kralja Osroena, od neizlječive bolesti. Zahvalan na ozdravljenju, vladar je odlučio kristijanizirati svoju zemlju. Naime, židovski obraćenici na kršćanstvo došli su u Osroene najvjerojatnije već u 1. stoljeću nove ere, a lokalni vladar postao je Kristov sljedbenik u 2. stoljeću (Atiya, 1967). Kad se kršćanstvo počelo širiti u Mezopotamiji preko Babilona, Adiabene, Edese i Nisibisa većina tih područja bila je pod perzijskom ili partskom vlašću. Sirija, Turska i Palestina bile su pak pod rimskom vlašću. Rimski su carevi progonili prve kršćane sve do Milanskog edikta³. Tada su kršćani činili oko desetinu stanovništva carstva, a 392. godine kršćanstvo je proglašeno službenom religijom Rimskog Carstva.

³ edikt o toleranciji Konstantina Velikog, izdan 312. godine

Širenje Evandjelja na Bliskom istoku odvijalo se na aramejskom, jeziku apostola i židova. Edesanski dijalekt aramejskog, sirijski, stekao je veliku popularnost i kasnije dominirao lokalnim kršćanskim krugovima. Povezanost ovog dijalekta s kršćanstvom bila je toliko jaka da je „sirijski“ (Suroyo) postao sinonim za „kršćanski“. Čimbenik koji je pridonio tome bila je želja lokalnih kršćana da se razlikuju od poganskih Aramejaca. (Rassam, 2005)

Asirci su se postupno distancirali od svoje povijesti, stare vjere i poganskih običaja. Nakon obraćenja taj narod, osim što su nazivali Asircima ili Kaldejcima, također su počeli nazivati: Nestorijanci, Sirijci, Sirijski Jakobiti i Aramejci. Međutim, mnogi od ovih izraza su relativno novi jer u davna vremena izraz koji se općenito koristio bio je „Crkva Istoka“. Od ove točke nadalje, to jest od prihvaćanja kršćanstva, povijest Asiraca stapa se s poviješću Crkve te ta povezanost nadjačava veze s Asirskim carstvom.

1.2.2. Vladavina Arapa i Mongola

Arapskim osvajanjima, na području Mezopotamije, počeo se širiti islam. Prvotno su Asirci uz ostale kršćane, donekle, uživali religijske slobode, no s vremenom postaju građani drugog reda. Oni koji su se protivili arabizaciji, potiskivani su i marginalizirani. Muslimani su imali posebna politička, pravna, i ekonomska prava daleko superiornija od manjinskih. Kršćani su morali plaćati poseban danak te im je bilo zabranjeno daljnje širenje religije. Zabranjeni su bili i miješani brakovi s muslimanima, no, iako vrlo ograničena, postojala je religijska sloboda. (Masud, 2009)

Mongoli su bili nemilosrdnim osvajači, zbog čega je patilo čitavo stanovništvo, ali u početku nisu konkretno bili neprijateljski raspoloženi prema kršćanstvu kao religiji. To potvrđuje činjenica da su i među njima postojali kršćani, zahvaljujući misionarskoj aktivnosti Crkve Istoka. Hulagu Khan opljačkao je Bagdad 1256. godine i pobio većinu stanovništva. Do 1258. Hulagu je pokorio cijelu Perziju. Godine 1295. na vlast dolazi mongolski car, Mahmud Ghazan, što je označilo širenje islama i novi progon kršćana. Jedan od izvora glasi: „Crkve će biti iščupane, a oltari prevrnuti, a euharistijska slavlja će prestati, a hvalospjevi i zvuci poziva na molitvu će se ukinuti i poglavari kršćana, i poglavari židovskih zajednica, i veliki ljudi među njima, bit će ubijeni.“ (Yana, 2008).

Stotinu godina kasnije, u novi val razaranja, preko Mosulske ravnice, krenuo je Timur Hromi. Njegovom smrću, 1404. godine nove ere, mongolska plima se povukla. Većina preživjelih Asiraca je pobjegla iz ravnica u visoke planine Hakkari i upravo je to postala prava domovina asirskog naroda. Kad su došli sljedeći osvajači, Turci Osmanlije, među preživjelima u Mosulskoj ravnici zatekli su izuzetnu mješavinu rasa: Mongole, Arape, Kurde, Perzijance, Jezide, Židove te Asirce

1.2.3. Osmansko Carstvo

Uspostavom osmanske države krajem 13. stoljeća, arapske vladare postupno su zamijenili turski. Pod osmanskim pritiskom u 15. stoljeću pada Bizant, a država koja je nastala na njegovim ruševinama u sljedeća dva stoljeća postaje multietničko i višejezično carstvo. Kako bi učinkovito upravljali svojim teritorijem, podijeli su ga na milete⁴.

Svaka Crkva koja je pripadala asirskom narodu bila je dio mileta, vodio ju je patrijarh pri čijem se izboru koristilo načelo nasljeđivanja kako bi se osigurao nacionalni kontinuitet (Joseph, 1936). Dugo je vremena asirske pravoslavce zastupao armenski patrijarh, stoga su često bili klasificirani kao Armenci. Osmansko Carstvo toleriralo je kršćane i židove, jer su bili „ljudi knjige“⁵, iako kao građane drugog reda. Međutim u praksi su nerijetko bivali maltretirani.

Prvi suvremeni masakri nad Asircima datiraju iz sredine devetnaestog stoljeća kada je kurdski Badr Khan Bey, po dopuštenju turskog namjesnika mosulskog pašaluka, izdao naredbu da se izvrši napad na asirska sela, s namjerom da se Asirci unište. Ubijeno je stanovništvo nekolicine asirskih sela, dok su preživjele žene i djeca bili žrtve otmica i porobljavanja. Prema izvorima radilo se o približno 10.000 Asiraca (Travis, 2006). Masakre iz 1895. i 1896. vršile su sultanove trupe,

⁴ Etno-religijska zajednica, svaka je uživala određeni stupanj pravne autonomije, a njeni su članovi plaćali porez, lokalnom vladaru (agi), što im je jamčilo sigurnost.

⁵ Pojam koji se odnosi na religije čije postojanje muslimani validiraju zbog određene relevantnosti koju imaju u Kuranu, a to su primarno židovi i kršćani. Povijesno gledano, vjerske zajednice koje su muslimani priznavali kao ljude Knjige bile su podvrgnute pravnom statusu poznatom kao dhimma, „zaštita“, što znači da im je bilo dopušteno prakticirati svoju vjeru i upravljati svojom zajednicom u skladu s pravilima i normama vlastite vjere, u zamjenu za plaćanje posebnog poreza na glavu koji se zove jiziah.

Hamidiye⁶. Sultan Abdul-Hamid II., 1878. „raspuštanjem parlamenta i stavljanjem ustava po strani, obnovio je punu vlast kalifata, a sebe je smatrao glavnim braniteljem islama u cijelom svijetu.

Europske sile, posebice Velika Britanija i Francuska te Rusija, vršile su pritisak na Osmanlije da povećaju prava kršćanskih podanika i reformiraju određene zakone. Godine 1869. Crkva Istoka žalila se Rusiji da kurdska plemena konstantno otimaju njihove djevice, nevjeste i žene (Joseph, 2000). Tijekom rata, američki opunomoćeni ministar u Perziji John Caldwell pisao je ministru vanjskih poslova Perzijskog Carstva pitajući može li, u „svjetlu masakra“ kršćana u Dilimanu, perzijska vlada jamčiti sigurnost američkih državljana i drugih kršćana u Urmiji. Ovi izvori ukazuju da je međunarodna zajednica bila svjesna događanja u Osmanskom Carstvu.

⁶ Tupe koje je stvorio osmanski sultan Abdul-Hamid II, a sadržavale su kurdsku konjicu. U početku su bile mobilizirane na mjestima gdje su se mogli očekivati ruski napadi. Takav nije bio slučaj u gornjoj Mezopotamiji, ali Hamidiye su se tamo ipak naselili. Osmansko Carstvo nije interveniralo jer nije moglo dopustiti gubitak lojalnosti plemena i koristilo je Hamidiye za iznuđivanje poreza od kršćanskih sela.

2. ASIRSKI POLOŽAJ U PRVOM SVJETSKOM RATU

Vjerski fanatizam se nastavio i nakon prijelaza sa sultana Abdul-Hamida II na oporbu mladoturaka⁷ i njihov Odbor jedinstva i napretka⁸ (u daljnjem tekstu OJN), usprkos tome što njihova ideologija zastupa promjenu režima s panislamizma na sekularni progresivizam. Na sastanku 1910. OJN je raspravljao o tome kako se kršćani „tvrdoglavo opiru svakom pokušaju da ih se osmanizira“, stoga „svi takvi naponi moraju neizbježno propasti“ (Macmillan, 2006). Ziya Gökalp⁹ zagovarao je stvaranje nacije ujedinjene vjerom i uspostavio temeljni narativ moderne Turske u kojem stoji da je došlo do izdaje manjina protiv Turaka. Godine 1911. OJN se uključio u planiranje deportacije kršćanskog stanovništva. Behaeddin Shakir, istaknuti član OJN-a, rekao je njihovu Kongresu u Solunu 1911.: „Narodi koji su ostali iz starih vremena u našem carstvu slični su stranom i štetnom korovu koji se mora iščupati da očistimo našu zemlju.“ (Travis, 2006).

Dana 22. kolovoza 1914. turski guverner zatražio je Mar Benjamina Shimuna, asirskog patrijarha, da podrži Osmanlije u njihovu ratu protiv Rusije. Bilo je to tri mjeseca prije no što su Osmanlije službeno ušle u rat na strani Centralnih sila. Ruske su trupe, pod vodstvom generala Fjodora Černozubova, 20. studenoga 1914. ušle u Perziju, usprkos tome što je Perzija 2. studenoga 1914. proglasila neutralnost. Ubrzo, kao rezultat uspješnih vojnih operacija, su zauzeli Khoi, Urmiju i Tabriz. Rusi su onda saznali da Turci namjeravaju osvojiti Urmiju, a potom regiju Tabriz. Očekivali su aktivnu potporu od Asiraca. Još u kolovozu 1906. rusko se zapovjedništvo obratilo asirskom vjerskom vođi patrijarhu Mar Šimunu Benjaminu tražeći pomoć u slučaju rata (Khosroeva, 2004). Na teritorijima Osmanskog Carstva i Perzije asirski podanici su patili od teških životnih uvjeta. Asirska crkva u Urmiji (slika 3) dizajnirana je više u rusko-pravoslavnom stilu od onih u planinama Hakkar. Neki Asirci su vjerovali da ih Rusi neće ostaviti same u borbi protiv zajedničkog neprijatelja, ako prihvate pravoslavlje.

⁷ Na izborima 1912. osvojili su veliku većinu, čime su dobili kontrolu osmanske vlasti i pravnog sustava.

⁸ tur. İttihat ve Terakki Cemiyeti

⁹ član mladoturskog režima od 1911. do 1918.

Slika 3. „Crkva sv. Marije u ranom 20. stoljeću“

Izvor: The Assyrian Genocide

Zabrinut zbog turskih napada pokraj Kavkaza, vrhovni zapovjednik Illarion Vorontsov-Daškov, smatrao je da bi ruski odred Urmije odvojen od glavne vojske mogao biti lako poražen od strane osmanskih snaga. Naredio je generalu F. Černozubovu, 20. prosinca 1914, da povede svoje trupe iz Urmije. Izbjeglice iz turskih regija između Khoija i Vana pridružile su im se u bijegu prema selima u Rusiji. Brigu o izbjeglicama preuzeli su bogati Armenci, dok su neke izbjeglice pronašle sigurnost kod lokalnih muslimana ili ljudi višeg ranga. Američka prezbitarijanska misija u početku je prihvatila oko 17.000 kršćana, a francuska rimokatolička misija oko 3.000. Pod stranim zastavama narod je neko vrijeme bio siguran od masakra. Dana 10. ožujka 1915., ruski konzul Pavel Vvedenski svjedočio je akcijama Osmanlija i zabilježio da je područje bilo puno kršćanskih tijela, teško osakaćenih i obezglavljenih, a cijela su sela bila prazna. (Gaunt, 2006).

2.1. Sayfo

Sayfo¹⁰ je izraz koji se koristi za genocid nad Asircima tijekom Prvog svjetskog rata, koji dogodio se u istom povijesnom kontekstu kao i armenski holokaust. U Osmanskom Carstvu i susjednoj Perziji Turci i Kurdi ubili su između 150.000 i 300.000 ljudi. Prema različitim procjenama živote je izgubila jedna trećina ili čak dvije trećine kršćanskog stanovništva Turske.

Prije nego je Osmansko Carstvo ušlo u Prvi svjetski rat, Turci su obećali da se Asircima ništa neće dogoditi ostanu li neutralni. Asirci im nisu povjerovali, vidjevši što se događa s Armencima te su se odlučili spojiti sa silama Antante: Velikom Britanijom, Francuskom i Rusijom. Ta je odluka razbjesnila Turke, koji su pokrenuli svoje trupe da napadnu Asirce u regiji Hakkari. Sultan Mehmed V. proglasio je džihad, 12. studenog 1914, te apelirao na muslimansko stanovništvo kolonija savezničkih sila da im se pridruži zajedničkoj borbi. Dana 26. listopada 1914. izbili su prvi sukobi između Osmanlija i Asiraca dekretom Talât Paše, da se nestorijanci s planina Hakkari deportiraju, s ciljem uništenja njihova dominantna položaj na određenom području (Gaunt, 2006). Turci i njihovi kurdski saveznici su napadali sela, ubijali muškarce, porobljavali žene i djecu, a zatim za sobom ostavili opustošene domove. Grof od Listowela izjavio je u svom govoru u Domu lordova da su Asirci izgubili oko dvije trećine njihovog ukupnog broja (Travis, 2006). Trećini stanovništva koje je preživjelo zločine nije bilo dopušteno vratiti se u planine Hakkari. Između siječnja i svibnja 1915. Turci su okupirali područje Urmije. Posljednji Osmanlije otišli su nekoliko dana prije povratka Rusa 24. svibnja 1915. Rusi su ostali sve do izbijanja revolucije 1917., što je potom dovelo do nove osmanske invazije i ponovnih okrutnosti.

Područje Hakkaria bilo je u potpunosti preuzeto od strane Kurda kao i većina, nekadašnjih asirskih, mjesta u Tur Abdinu. U zapadnom dijelu Urmije nalazilo se asirsko selo Zumalan, čije se stanovništvo iselilo na Kavkaz. U selu su ostali samo starci, a Kurdi su ih sve poubijali. Kosi, još jedno asirsko selo u blizini Zumalana, doživjelo je istu sudbinu, 1000 ljudi uspjelo je pobjeći u provinciju Erevan, dok su ostali pozvani da prihvate islam i izbjegnu smrt, no izabrali su smrt. Prema iskazima očevidaca objavljenim u novinama: „asirska djeca iz sela bila su živa izrezana na komade, bačena u vatru i pečena, zatim su prisilili majke da jedu to meso.” (Mshak, 1915.).

¹⁰ Mač islama ili osmanlija

Dana 16. ožujka 1918. sazvan je sastanak, između kurdskog poglavice Agha Simka i Mar Shimuna Benyamina, kako bi se riješile razmjericice između Asiraca i Kurda. Bila je bio samo varka koja je rezultirala pucanjem Mar Šimunau u leđa dok je odlazio. Asirci su tako izgubili svog duhovnog i političkog vođu i osvetili se napadom na kurdska sela u okolnoj regiji Kohin Shahir. Asirske snage predvođene Agha Petrosom napale su Simkovo uporište u Chiri i pronašle dokumente koji upućuju na to da je guverner Khoia naredio atentat na Mar Shimuna. Wigram spominje da su patrijarhovo tijelo skinuli i izbacili na ulicu. Pronašli su ga Armenci i pokopali u svojoj seoskoj crkvi.

Opkoljavanje Urmije od strane Kurda i Turaka počelo je 18. lipnja 1918. i trajalo je dva mjeseca. Pomoć koju su obećale sile Antante nije stigla do Asiraca, koji su nedugo potom doživjeli poraz, što je dovelo do panike unutar asirskog stanovništva koje je ostalo u Urmiji. Dana 8. ožujka 1918., u nestorijanskoj crkvi Svete Marije, u nazočnosti mitropolita Mar Elia i Mar Khnanisha, narod je jednoglasno zatražio da po tradiciji stariji brat, ubijenog patrijarha, Poulos bude biran za novog patrijarha, stoga je Poulos izabran pod imenom Mar Shimun XXII. Mar Shimun XXII Poulos je bio bolestan te je njegova sestra, Surma Khanum, zapravo preuzeo vodeću ulogu. Nakon rane smrti Mar Shimuna XXII., prema zakonu, 12-godišnji Ishaya koji je kasnije postao Mar Shimun XXIII., trebao je preuzeti ovaj položaj, ali u to vrijeme on je sa svojom obitelji otišao u Britaniju, a Surma Khanum nastavila voditi vjerske poslove (Travis, 2019).

2.2. „Naš najmanji saveznik”

Znajući da su im potrebne lokalne sigurnosne snage u regiji Iraka, Britanci su odlučili stupiti u savezništvo s tamošnjim stanovništvom. Postavili su prihvatni kamp za izbjeglice u blizini Bagdada i iz njega vojno sposobne muškarce podvrgnuli obuci pod vodstvom britanskog časnika kako bi radili na vještinama i lojalnosti. Pod zapovjedništvom generala Knightingalea, asirska vojska krenula je u akciju u srpnju 1918. protiv Kurda, u okrugu Amadia, koji su ubili nekoliko britanskih časnika. Pobuna je slomljena, nakon čega su Britanci upotrijebili Asirce za nadzor u Mezopotamiji i Kurdistanu kako bi razbili uzastopne ustanke. Godine 1920. kampovi u Baqubi su zatvoreni, otprilike polovica Asiraca vratila se u svoj drevni dom u planinama Hakkiari u

Kurdistanu, koji je sada bio ničija zemlja. Većina Asiraca iz Urumije također se vratila kao podanici perzijske vlade, ali znatan broj njih, strepeći za budućnost, je ostao u Iraku.

Početakom 1921. je održana konferencija u Kairu, u Egiptu, i Britanska vlada odlučila se za formiranje budućih asirskih jedinica. Plan je bio da asirske jedinice zamijene britanske i indijske trupe u Iraku, preuzmu stražu u okrugu Mosula i Kurdistanu i popune prazninu dok se iračka nacionalna vojska ne osposobi za poduzimanje tih dužnosti. Britanski časnici poput kapetana MacNarnyja i kapetana Rentona krenuli su u intenzivnu kampanju uvjeravanja Asiraca da im se pridruže. Asirske snage od 6000 vojnika, zajedno s asirskim časnicima, stavljene su pod zapovjedništvo Kraljevskih zračnih snaga i njima je zapovijedao pukovnik H. T. Dobbins. Asirske postrojbe su korištene protiv turske vojske i Kurda koji su se pobunili protiv Britanaca na području Mosulskog vilajeta (Slika 4).

Slika 4. „Mosulski vilajet“

Izvor: The Washington Post

Povećalo je to mržnju muslimana protiv asirskih kršćana, na koje se počelo gledati kao na djelotvoran instrument imperijalističke politike britanske vlade. Asirski vojnici, uglavnom su bili članovi Crkve Istoka koji su pobjegli iz Hakkarija u jugoistočnoj Turskoj, gdje su prije uživali relativnu autonomiju (Browne, 1932). Tamo su iznenada napadnuti od strane turskih snaga, u trenutku kada su njihovi vojno sposobni muškarci bili u misiji, i ponovno protjerani iz regije.

Ponovno Britanci nisu uspjeli pružiti pomoć Asircima u obrani domovine, već su situaciju iskoristili u pregovorima s Turskom oko Mosulskog vilajeta, tražeći da odstupe s tog teritorija kako bi se dio ustupio Asircima posljedično brutalnim napadima na Hakkari.

Tijekom godina Asirci su se sukobljavali s raznim skupinama koje su pokušavale iskoristiti njihovu neizvjesnu situaciju. U rujnu 1919. Asirci su uspješno obranili povratnički kamp u Mindanu od kurdskih snaga. U srpnju 1920., kada su arapski pobunjenici napali izbjeglički kamp Baqubah, gdje su mnogi Asirci potražili utočište nakon uništenja njihovih zemalja u Hakkâri i Urmiji, asirske su snage vodile uspješnu obranu i protunapad, iako brojčano nadjačane (Browne, 1932). Britanske su snage koristile Asirce za predvođenje napada, obranu vojnih logora i u nekim slučajevima za suzbijanje pobuna i ustanaka, primjerice obuzdavanje dvojice kurdskih poglavica koji su vodili pobunjeničke aktivnosti protiv britanskog mandata u Iraku. Prema priznanju britanskog civilnog povjerenika u Iraku: „Asirske su snage spasile našu vladavinu od arapske pobune i one su bile te koje su (kao što je izjavio zapovjednik na terenu, pukovnik Cameron) zaustavile tursku invaziju na Irak 1922. i 1923. u vrijeme kada su iračke trupe bile potpuno nesposobne da same izađu na teren.“ (Fisher, 2008).

Djelomično se takva asirska lojalnost temeljila na izjavama koje su im dale savezničke sile, osobito Britanci želeći osigurati zaštitu interesa Krune, uključujući rezerve nafte i zračne baze, u novo uspostavljenom Iraku, da će čuvati i zastupati nacionalne interese asirskog naroda. Međutim, po završetku rata, Asirci su se zalagali za nacionalna prava na Pariškoj mirovnoj konferenciji, a i nakon nje, ali bezuspješno. Postajalo je sve jasnije da su obećanja dana Asircima zapravo poništena.

3. MEĐURATNO RAZDOBLJE

Nakon rata, turska je vlada priopćila Ligi naroda da su Asirci bili dužni napustiti zemlju jer su napali Tursku na prijedlog Rusa. Genocidi i deportacije nastavljani su sredinom 1920-ih, kada su kemalisti osvojili iračko-tursko pogranično područje. Kemalisti su okupili Asirce i izložili ih kao robu voljnim kupcima, koji su plaćali male iznose za kupnju asirskih žena i mladeži. Henry Morgenthau, američki veleposlanik u Osmanskom Carstvu, održao je važan govor u kojem je osudio prijedloge da se nakon rata Armeni, Asirci i Grci ograniče na podčinjenost pod turskom dominacijom. Istaknuo je da su im otomansko-turski vođe i njihovi saveznici masakrirali do 2.000.000 muškaraca, žena i djece (Travis, 2019).

Mnogi kršćani iz bivšeg Perzijskog i Otomanskog carstva završili su u kampu pod britanskim vodstvom u Baqubi, u Iraku. To je mjesto gdje su nacionalne ideje i nade u osnivanje vlastite male države stekle širu popularnost. Godine 1920., kao što je već objašnjeno u prethodnom poglavlju, Asirci nisu imali vođu. Kandidat za tu ulogu bio je i Agha Petros. Njegovo mu je otvoreno neprijateljstvo prema kući Mar Shimuna oslabilo položaj, no imao je jasan plan. Predložio je da bi se Asirci trebali udružiti kako bi povratili dio bivšeg teritorija i tamo formirali asirsku naciju. Tako su se izbjeglicama u Baqubi mogli pridružiti drugi Asirci koji su bili raštrkani po Rusiji i Perziji (Austin, 2006.). Nakon dugih rasprava svi Asirci iz Urmije, i oko dvije trećine onih iz planinskih krajeva, prihvatili su ovaj plan. Britanske su se vlasti složile s planom i obvezale se dati Asircima određeni broj pušaka, jednak onima koje su bile u njihovom posjedu kad su razoružani u Baqubi.

3.1. Mirovne konferencije

Kada se Prvi svjetski rat približavao kraju predsjednik Woodrow Wilson postavio je skup načela za svjetski mir pod nazivom Četrnaest točaka. Ta su načela sadržavala njegovu viziju kako bi saveznici trebali graditi mir nakon što je rat dobiven. Ključna dvanaesta točka kaže: "Turskim dijelovima Otomanskog Carstva treba osigurati siguran suverenitet, ali drugim narodima koji su

sada pod turskom vlašću treba osigurati nedvojbenu sigurnost života i apsolutno nesmetanu priliku autonomnog razvoja." (Wilson, 1918). Ohrabreni ovim načelom, asirski vođe pripremili su se na borbu za stvaranje nezavisne asirske države.

3.1.1. Pariz

Zemljopisna rascjepkanost asirskih zajednica, koju je pogoršalo raseljavanje izazvano ratom i uvijek prisutni problemi s asirskom nomenklaturom, doprinesli su manjku asirske kompaktnosti na mirovnim konferencijama. Kapetan Abraham Yoosuf proveo je dvije godine u Parizu i organizirao sastanak svih delegata, 16. lipnja 1919., u bezuspješnom nastojanju da koordiniraju zajedničku strategiju. Mnogi su se asirski vođe uputili u Pariz i London, s nastojanjem da uvjere Saveznike na formiranje države. Neka od izaslanstava su se suočila s logističkim i financijskim ograničenjima. Asirski patrijarh, Mar Shimun Poulus, bolovao je od tuberkuloze i nije uvijek mogao učinkovito djelovati, zahtjev Lady Surme da putuje na Parišku mirovnu konferenciju bio je odbijen (Mooken, 2000), Rahmani je morao prevariti Britance u Siriji tražeći od Pape da ga pozove u Rim. Britanski civilni povjerenik i glavni politički savjetnik u Bagdadu, A.T. Wilson, podržao je asirsko predstavljanje na predstojećoj Pariškoj konferenciji i prenio tu informaciju u London. Dobio je odgovor, od državnog tajnika za Indiju Edwina Montagua, da Asircima neće biti odobreno predstavljanje u Parizu.

Većina delegata tražila je neki oblik neovisnosti. S obzirom da su Britanci i Francuzi stvorili nove države tamo gdje ih prije nije bilo (Irak, Sirija, Transjordan i Libanon), te da su Asirci bili saveznici tijekom rata s Britancima, Francuzima i Rusima, njihova su očekivanja bila opravdana. Kao što je kapetan Yoosuf primijetio: „Asirci u Turskoj i Perziji vodili su savezničku bitku žrtvujući sve, zasativši zemlju svojom krvlju za dobrobit emancipacije i slobode, i za dobrobit zemlje u kojoj žive.” (Travis, 2019). Čak i najskromniji pozivi na kažnjavanje odgovornih za Sayfo i zahtjevi za odštetom nisu naišli na odobravanje. Baršawmo je prilikom svog govora primijetio da unatoč njegovom opisu masakra i fotografija koje je pokazao delegatima konferencije, nitko nije pustio suzu, a zapadni delegati nisu se sažalili nad ljudima koje je predstavljao.

3.1.2. Sèvers

Pariška mirovna konferencija nije uspjela riješiti pitanje podjele Osmanskog Carstva. Otkazivanje tajnih ugovora od strane boljševika i stav predsjednika Wilsona prisilili su Saveznike da napuste Pariz sa sporazumima o načelima podjele i revizije po pitanju britanskih i francuskih mandata. Zainteresirane strane okupile su se, u travnju 1920., u San Remu radi daljnjeg razmatranja. Turska vlada u Carigradu, nakon što je izgubila rat, kapitulirala je pred savezničkim zahtjevima. Turska se odrekla svojih prava u svim regijama kojima je dominirala, uključujući Mezopotamiju. Biskup Aphrem Barsoum obratio se delegatima svojim memorandumom u veljači 1920. U svom je obraćanju spomenuo da ga je njegov patrijarh zadužio da pred konferenciju izloži patnje i želje asirskog naroda. Biskup je tražio oslobođanje od turske uprave vilajeta Diarbakir, Bitlis, Kharput i Urfa. Prosvjedovao je protiv bilo kakvih planova za uspostavu kurdske vlasti ili države i zahtijevao kompenzacije za sve gubitke koje su Asirci pretrpjeli, kao i jamstva za budući opstanak asirskog naroda i njegove religije. Mjesec dana kasnije, biskup Barsoum opet se obratio konferenciji pismom. Ponovio je ranije zahtjeve i podsjetio Konferenciju da masakri nisu bili samo protiv Armenaca, nego protiv svih kršćana, te da je polovica asirskog naroda bila žrtva turskog mača i kurdskog bodeža.

Ugovor iz Sèvresa, potpisan 10. kolovoza 1920. između saveznika i Turaka, trebao je omogućiti neovisnost naroda Arapa, Armenaca i Kurda. Najmanje su bili uvaženi Asirci, kojima nije priznata autonomija (Stafford, 1920). Rasne i vjerske manjine spomenute su u članku 62: „Program će sadržavati potpune zaštitne mjere za zaštitu Asirsko-Kaldejaca i drugih rasnih ili vjerskih manjina unutar ovih područja i s tim ciljem će komisija sastavljena od britanskih, francuskih, talijanskih, perzijskih i kurdskih predstavnika posjetiti mjesto kako bi ispitala i odlučila koje ispravke, ako ih ima, treba učiniti na turskoj granici gdje, pod odredbe sadašnjeg Ugovora, se ta granica podudara s onom Perzije.“ (Ugovor iz Severssa, 1920). Potkomisija je predstavila svoje izvješće u kojem je tražila pismena jamstva za zaštitu manjina u Turskoj i predložila komisiju Lige u Carigradu da nadzire proces. Međutim, nakon daljnjih razmatranja i uz snažno protivljenje Turske, podneseno je revidirano izvješće. Izvješće pododbora za manjine predstavljeno je 9. siječnja 1923 i bila je to gotovo potpuna turska pobjeda. (Howard, 1932.).

Sporazum iz Svresa je zamijenjen Ugovorom iz Lausanne, u kojemu je nedostajalo tako izričito priznanje statusa asirskih prava. Ovaj ugovor odbacio je armenske i asirske zahtjeve za nacionalnošću i autonomijom u Ciliciji, Vanu, Hakkariju, području Mardin-Midyat, sjeverozapadnoj Perziji i Mosulu, te je umjesto toga priznao vlade Iraka i Turske s planinskom granicom. Plodni polumjesec došao je pod britanski i francuski mandat. Mosul je dodijeljen britanskom mandatu u Mezopotamiji i postao je dijelom novog Iraka u skladu s ranijim sporazumom koji su postigle Britanija i Francuska. Francuska se odrekla svog dijela, u zamjenu za 25% udjela u nafti Mosula i odriježene ruke u cijeloj Siriji.

3.1.3. Lausanne

Asircima, ponovno zbog Velike Britanije, nije bilo dopušteno sudjelovanje u Lausannei, ali je Agha Petros ipak prisustvovao ceremoniji otvaranja Konferencije. Dana 11. prosinca 1922. uputio je memorandum lordu Curzonu u kojem je iznio asirsko-kaldejske tvrdnje da im treba dodijeliti autonomnu regiju oko Mosula pod britanskom zaštitom. Istaknuo je da njegov narod želi živjeti „u miru u vlastitoj zemlji” te također da su pomagali saveznicima tijekom Velikog rata. Agha Petros je zaključio da: „dajući ovo, imat ćete kršćansku i ratničku naciju kao tampon državu, odvajajući Tursko Carstvo od Perzije, Kurdistan i Mezopotamije.“ (Travis, 2019). Ukoliko ne postignu autonomiju, nadao se da bi njegov narod mogao biti preseljen u Europu, Kanadu, Australiju ili Južnu Ameriku. Liga naroda će se tijekom 1930-ih baviti preseljenjem Asiraca u druge zemlje, uključujući Australiju, o tome više govora u nastavku.

Ugovor iz Lausanne pod Odjeljkom III - Zaštita manjina, sadržavao je mnoge odredbe i precizirao da su manjine „nemuslimanske manjine“. Turska vlada nikada nije poštovala te odredbe. Zbog toga je odbila da posebna Ligaška komisija nadzire prava manjina u Carigradu. Turska je postala unitarna država u kojoj je tursko državljanstvo bio sveobuhvatni pravni koncept koji je jamčio jednaka prava i obveze. Svi dosadašnji ustavi Republike Turske predviđaju jednaka prava za sve građane, ali u kojoj se mjeri to načelo poštuje pitanje je koje se pojavilo u raspravama o pristupanju Europskoj uniji, nekih 80 godina nakon Ugovora iz Lausanne. Kopenhagenski

kriterij poštivanja i zaštite manjina trebao se primijeniti, ne samo na židovsku, grčku i armensku manjinu definiranu Ugovorom iz Lausanne, nego i na Asirce te druge etničke skupine, vjerske sekte i manjine koje se nalaze u Turskoj.

Govoreći na konferenciji u Lausanni, lord Curzon je izjavio: „Utoliko što su sada nastanjeni unutar granica britanskog utjecaja, oni (Asirci) su sigurni u naš prijateljski interes i zaštitu.“ Kada je u roku od godinu dana od svoje neovisnosti iračka vojska 1933. napala Asirce, britansko obećanje zaštite je nestalo. Gledajući unazad, manjine, Asirci i Kurdi, postale su izgovor u pregovorima oko tursko-iračke granice (Mosulski vilajet) kako bi se prikrila britanska želja da kontroliraju iračka naftna polja. Iračko-turska granica ostavljena je za rješavanje budućim pregovorima. Članak tri ugovora dao je Turskoj i Velikoj Britaniji devet mjeseci da riješe granični spor, ako to ne uspije pitanje je trebalo uputiti Vijeću Lige naroda Dakle nije se pronašlo rješenje problema asirskog naseljavanja. (Ugovor iz Lausanne, 1923)

3.2. Masakar u Simelu

Približno 1500 sljedbenika poginulog asirskog poglavara, predvođenih Yacuom, prešlo je u Siriju. Francuske su vlasti zahtijevale da predaju svoje oružje. Došlo je do pregovora između Bagdada i Francuza, u kojima su Francuzi vrlo jasno dali do znanja da Asircima neće biti dopušteno ostati u Siriji i da moraju predati svoje oružje prije ulaska u Irak. Male iračke snage poslone su na granicu kako bi osigurale da Asirci koji se vraćaju predaju svoje oružje. Zbog sumnji i nepovjerenja, izbile su borbe između asirskih i iračkih snaga, pri čemu su obje strane pretrpjele gubitke. Najpodliji čin bio je napad iračkih trupa na Simel 11. kolovoza 1933. koji je, prema britanskim dužnosnicima, rezultirao s oko 600 ubijenih Asiraca, iako asirski izvori govore o nekoliko tisuća. Više od 100 sela je opljačkano, uništeno i napušteno (Stafford, 1935).

U Dohuku je djelovala manja postrojba, grubo su kršili ustavne zakone zemlje, pošto vojno stanje nije proglašeno, nezakonito su hapsili Asirce. Asirci u Dohuku odvedeni su nedaleko od svog sela u kamionima u serijama od po osam ili deset ljudi, a zatim su izbačeni iz kamiona i

pobijeni mitraljezima, iako su ti mještani bili potpuno nevini po pitanju Yacuovih operacija. Najmanje jednom su teška oklopna vozila prelazila preko mrtvih i umirućih žrtava.

Simel se nalazi oko 13 km od Dohuka. Bilo je to najveće selo u okrugu, s ukupnom populacijom od oko 700 stanovnika, čiji je poglavar je bio snažan pristaša Mar Shimuna. Dana 8. kolovoza 1933. u selo je ušao Qaimaqam iz Zakhoa s kamionom punim vojnika i rekao Asircima da predaju svoje puške, pod uvjerenjima da će biti sigurni pod zaštitom iračke zastave koja se vijorila iznad policijske postaje. Asirci su sljedeća dva dana predali svo oružje koje su posjedovali. Naknadno su otkrili se da im je zabranjeno crpiti vodu iz seoskog izvora, a dopušteno im je ići samo do glavnog potoka, koji je bio prljav. Znali su da je vojska već strijeljala brojne Asirce, stoga su tu noć proveli, u strahu, skriveni u policijskoj postaji na malom brežuljku. Policijski narednik zapovjedio je Asircima da se vrate kućama. Vidjeli su kako dolaze kamioni s vojnicima i oklopna vozila, na policijskoj postaji spuštena je iračka zastava koja je do tada vijorila kao simbol sigurnosti, reda i zakona. Iznenada su trupe otvorile vatru te su mnogi pali, među njima i neke žene i djeca, dok su ostali pobjegli u kuće da se sklone, no vojnici su znali da se nemaju čime braniti. Usljedio je pokolj svih muškaraca u selu. Čim su trupe otišle, plemena, koja su dotad bila promatrači, ušla su i dovršila pljačku koju su vojnici započeli. Kasnije te večeri trupe su se vratile jer je policijski narednik telefonom izvijestio da se nekoliko asirskih muškaraca pojavilo u postaji i tamo se sklonilo. Progonjeni su i ubijeni, a u selu su ostale kuće prepune uplakanih i prestravljenih žena i male djece. (Stafford, 1935)

4. DJELOVANJE LIGE NARODA I MEĐUNARODNE ZAJEDNICE

Liga naroda zamišljena je kao instrument za održavanje mira i sigurnosti te promicanje međunarodne suradnje nakon Prvog svjetskog rata. Njezina povelja, nazvana Pakt, sastoji se od prvih dvadeset i šest članaka Versajskog ugovora.

Velika Britanija je, 23. kolovoza 1921., u Bagdad dovela sina Sharifa Husseina, hašemitskog vladara Hejaza koji je izgubio prijestolje u Siriji, i proglasila ga kraljem novoosnovane Kraljevine Irak. Irak je uključivao tri osmanske pokrajine Bagdad, Basru i Mosul. Jedan od zadataka Lige naroda bio je i utvrđivanje granica na području novonastalog Iraka. Imenovana je posebna komisija za ispitivanje zahtjeva Velike Britanije i Turske i u međuvremenu prihvaćena privremena granica, „briseleska linija“, odabrana u listopadu 1924. Komisija je, međutim, shvatila da ako visoravni Hakkiari ne budu dodijeljeni Asircima, oni se ne mogu nadati da će dobiti lokalnu autonomiju u Iraku, jer u tom slučaju ne bi bili naseljeni u homogene zajednice. Britanske su vlasti također obavijestile Komisiju da će budući tretman Asiraca u potpunosti ovisiti o odluci donesenoj u vezi s granicom. Kad bi se granica povukla prema jugu, uključivši tako u Irak samo mali dio bivšeg asirskog teritorija, bilo bi nemoguće pronaći zemlju za Asirce u Iraku. Plan naseljavanja Asiraca ovisio je o prihvaćanju granice koju predlaže britanska vlada.

Komisija je preporučila da bi zadovoljavajuće rješenje bilo da Asirci prihvate ponudu turskog izaslanika u Carigradu kojom bi im se dopustio povratak u njihove prijašnje domove. U tom bi se slučaju turska vlada trebala složiti da Asirci nastave uživati prijašnju lokalnu autonomiju i da njihova sigurnost mora biti zajamčena. Nije postojala ni najmanja vjerojatnost da će Turska Asircima dati bilo kakvu autonomiju. U prosincu 1925., rezolucija koju je usvojilo Vijeće Lige dodijelila je Turskoj najveći dio teritorija koji su nekada nastanjivali bivši osmanski Asirci i sve nade za njihov povratak su poništene. Tada je bilo očito da Asirci domovinu mogu naći samo u Iraku. Sir Henry Dobbs, koji je u to vrijeme bio visoki povjerenik u Bagdadu, uputio je probna pitanja o mogućnosti njihovog naseljavanja negdje u Britanskom Carstvu. Mnogi su Engleskoj smatrali da bi za Britansko Carstvo bilo od koristi ako bi se Asirci mogli naseliti unutar njega. Njihova vrijednost kao borbenih trupa ne bi bila izgubljena, a ekonomski bi bili značajna

vrijednost, no nijedan od samoupravnih Dominionona nije spreman prihvatiti azijske useljenike. Posebno je spomenuta Kanada, ali nisu primljeni zadovoljavajući odgovori, niti Asirci u to vrijeme nisu pokazali entuzijazam za takav projekt.

Nastavilo se s pokušajima da se pronađe prostor na koji bi se asirski narod mogao nastaniti. Preferirano područje preseljenja u istrazi Lige naroda, koju je vodio dr. Fridtjof Nansen, bila je brazilska četvrt Parana. Brazilska vlada inzistirala je na tome da bi Asirci mogli biti poslani natrag u Irak, ako nagodba ne uspije, nešto što su britanski dužnosnici smatrali neprihvatljivim i kontraproduktivnim (Liga Naroda, 1934). Uslijedilo je dopisivanje, s Uredom za kolonije, o preseljenju unutar Britanskog Carstva. Ideju o Indiji podržao je Leo Amery¹¹. On je, na temelju raznih izvještaja, bio uvjeren da bi odgovarao posebno Kašmir. Pišući Samuelu Hoareu, državnom tajniku za Indiju u srpnju 1934., sugerirao je da bi maharadža od Kašmira mogao osnovati žandarmeriju od Asiraca (Amery, 1934). Međutim, nakon što je razmotrio Ameryjev prijedlog, odgovorio je da se već obratio Vladi Indije, ali bezuspješno. Među posljednjim opcijama bila je Australija. Ukoliko se ta opcija pokaže nemogućom, tada je odbor predložio da se s iračkim vlastima poduzmu napori kako bi se poboljšali uvjeti za Asirce u Iraku. Iako su se rasprave vodile sve do Drugog svjetskog rata, po tom pitanju nije postignut značajan napredak.

Pošto su paralelni britanski napori da nasele Asirce u Iraku bili samo djelomično uspješni, a kako je od 1932. Britanija morala održavati dobre odnose s iračkom vladom, postalo je neophodno preseliti znatan dio asirskog stanovništva izvan Iraka. Preseljenje, umjesto apsorpcije u Irak, bilo je favorizirano. Britanski visoki povjerenik u Iraku, Sir Francis Humphrys, nije sumnjao u nepopularnost Asiraca među većinom arapskog stanovništva Iraka. Smatralo se da su Asirci i asirsko pitanje potaknuli strano uplitanje u Irak i povećali izgleda za daljnje uplitanje uoči nezavisnosti. To je bilo naglašeno drugim čimbenicima, među kojima je bila proklamirana lojalnost Asiraca Britaniji kao obveznoj sili, a ne iračkoj vladi.

Izvan Britanskog Carstva, predložena je Sirija, no francuski mandat ne može trajati zauvijek i Asirci bi se na kraju opet našli pod vlašću muslimanske većine. Od ostalih zemalja, Argentina se činila idealnom, ali nije bilo razloga za mišljenje da bi vlada te zemlje razmatrala ulazak velikog broja Asiraca, posebno s obzirom na ekonomska probleme s kojima se suočavala. Državni tajnik britanskog ministarstva za vanjske poslove, nakon što je ukazao na vrlo velike poteškoće u

¹¹ bivši državni tajnik za kolonije i dominione

pronalaženju prikladnog doma za Asirce, izjavio je da je u Britanskom kolonijalnom carstvu jedino preostalo moguće mjesto okrug Rupununi u Britanskoj Gvajani. Vijeće Lige prihvatilo je prijedlog britanske vlade da se u Gvajanu pošalje odbor koji će tu mogućnost provjeriti na licu mjesta.

Dok su se razne kombinacije preseljenja nastavile emitirati, opći smjer službenog mišljenja sve je više odražavao stav da Asirce u Iraku i Siriji treba poticati da se tamo trajno nasele i prilagode. Za Georgea Rendela,¹² koji je razmišljao o krvavim sukobima između Asiraca i Iračana, hitna potreba da se Asirci nasele negdje drugdje osim Iraka bila je stvar načela i nužde. Po Rendelovu mišljenju želja Asiraca, da ostanu homogena skupina unutar Iraka, „država u državi“, bila je nespojiva s namjerom iračke vlade da uspostavi modernu jedinstvenu državu. Ako bi ostali, tvrdio je, to bi moglo dovesti do ozbiljnijih sukoba koji bi mogli zahvatiti cijeli Kurdistan i razviti se u antikršćanski pokret. (Fisher, 2008)

Vijeće je prihvatilo preporuke komisije, na temelju čega je kasnije Irak dao potrebna jamstva manjinama i postao neovisna i suverena država 3. listopada 1932. Na sljedećem sastanku, u prosincu iste godine, razmatrali su peticije primljene od Asiraca. Predstavnik iračke vlade obvezao se da će njegova vlada imenovati stranog dužnosnika koji će savjetovati u naseljavanju onih Asiraca koji su bili bez zemlje u Iraku i da se neće postavljati nikakve prepreke bilo kojem Asircu koji želi napustiti zemlju. Vijeće je prihvatilo te preporuke.

Kad se Vijeće Lige naroda sastalo u studenom 1933., pitanje masakra nad Asircima pojavilo se na dnevnom redu. Irački izaslanici iznijeli su svoj slučaj koji je predstavljen u Plavoj knjizi pripremljenoj od strane iračke vlade. Priznali su da su ekscesi počinjeni od strane regularnih postrojbi, te izjavili da ti ekscesi, bez obzira na provokaciju, zaslužuju oštru osudu. Vijeće se složilo s izjavama Velike Britanije i Iraka, a imenovan je i poseban odbor koji će ispitati mogućnost da Asirci pronađu nove domove izvan Iraka.

Budućnost asirskog naroda bila je pitanje britanske politike od Prvog svjetskog rata do 1955., kada su asirske jedinice raspuštene. U veljači 1936., podtajnik u Ministarstvu vanjskih poslova, vikont Cranborne, izjavio je da je stav britanske vlade prema Asircima sličan stavu čovjeka koji je spasio drugoga od utapanja. Drugim riječima, dok je Britanija bez sumnje imala poseban interes za Asirce, oni nisu imali neograničenu odgovornost za njihovu dobrobit (Parlament Ujedinjenog Kraljevstva, 1936).

¹² Britanski diplomar

U ranijoj raspravi u Domu lordova, lord Noel-Buxton je sugerirao da je Britanija odgovorna, i moralno i izravno, za stradanje Asiraca. Prema njegovu mišljenju, nakon Prvog svjetskog rata, Britanija nije ispunila svoja obećanja Armencima i ne smije ponoviti pogrešku s Asircima. Osim toga, sugerirao je da su Asirci postali nepopularni u Iraku zahvaljujući svojoj lojalnoj službi britanskoj vladi. Slično tome je lord Lloyd, koji je iza sebe imao dugu službu na Bliskom istoku, primijetio da su Asirci korišteni 1918. u misijama u Dunstervilleu u Bakuu i da su 1926., kao dio vojske, osigurali Iraku njegove prirodne resurse.

Dužnosnici britanskog ministarstva vanjskih poslova Arnold Toynbee i Eyre Crowe, kada su krajem 1918. skicirali moguće granice mezopotamske države, predvidjeli su autonomnu asirsku enklavu na rubu Mezopotamije, ali to je bilo više od onog na što je većina britanskih dužnosnika bila spremna pristati. Bivši vršitelj dužnosti civilnog povjerenika u Mezopotamiji, Sir Arnold Wilson, tvrdio je da je Britanija 1919. imala priliku osigurati Asirce na granicama Mezopotamije, no to nije učinila. Osobno je, 1919., predložio preseljenje dvije tisuće Kurda iz turbulentne regije Amadia u Mosulskom vilajetu kako bi im se oslobodilo mjesto. On i drugi, ukazivali su na slične propuste u britanskom djelovanju tijekom dogovora o granici 1925. i u kasnijoj britanskoj politici.

5. ASIRCI U DRUGOM SVJETSKOM RATU

Eskalacijom sukoba koji su se pretvorili u Drugi svjetski rat, Britanska vlada, shvaćajući ozbiljnost situacije, ponovno je krenula u intenzivnu kampanju regrutiranja svakog vojno sposobnog Asirca. Pristali su na suradnju vjerujući da će saveznici ovoga puta ispoštovati njihove zahtjeve. Kada je 1941. godine u Iraku izbila pobuna potaknuta od strane Osovine, koju je vodio Rashid Ali Al Gailani, asirske trupe koje su brojale nekoliko tisuća vojnika bile su jedina sila na koju su se Britanci mogli osloniti da spase tu vitalnu komunikacijsku rutu i opskrbnu savezničkih naroda. Potrebno je prisjetiti se da se Velika Britanija 1941. godine sama borila protiv neprijateljskog bloka.

Dana 2. svibnja 1941., iračka vojska je napala bazu Kraljevskog zrakoplovstva u Habbaniyahu, u blizini Bagdada. Navedeno je da se iračka snaga oko Habbaniye procjenjuje na oko 15.000 regularnih i oko 45.000 neregularnih jedinica sastavljenih od pripadnika arapskih plemena, a potpomognute su i njemačkim zračnim snagama koje su sada djelovale iz Bagdada, Mosula i drugdje u Iraku. Asirci su se borili uz pomoć jedinica kraljeve pukovnije, dopremljene iz Egipta, i malog broja borbenih zrakoplova Kraljevskog ratnog zrakoplovstva. Porazili su neprijatelja nanijevši mu teške gubitke. Gubitci asirskih branitelja također su bili znatni.

Vrijednost usluga koje su tako pružile asirske trupe (Slika 5) u tom trenutku leži u činjenici da su ne samo ugušili pobunu znatnih razmjera, nego su spasili Irak i njegovu naftu, koja je bila vitalna za održavanje savezničke mornarice kao i zračnih i kopnenih snaga na sredozemnom bojištu. Od sila Osovine, spasili su jedini kopneni put kojim su saveznici, Sjedinjene Američke Države i Velika Britanija, mogli pomoći Rusiji te dali doprinos u obrani cijelog Bliskog istoka. Bili su zaposleni u Iraku, Palestini i na Cipru. Jake snage asirskih trupa također su angažirane u Dalmaciji, ističući se protiv oštih njemačkih divizija.

Ponovno su ih upotrijebili za slamanje pobune Arapa u Iraku. Iračka vlada bila je izložena jednom državnom udaru za drugim, mnogi njeni visoki dužnosnici umrli su nasilnom smrću ili pobjegli u egzil. Stoga proizlazi da ukoliko su i postojali neki blagonaklono nastrojeni dužnosnici prema Asircima, u Iraku, nisu im bili u stanju pružiti zaštitu.

Zračni zapovjednik J. L. Vachell u svom članku za The Queen, govoreći o uslugama koje su pružili Asirci u Drugom svjetskom ratu, izjavio je sljedeće: „U razdoblju između dva rata oni, Asirci, su bili prvenstveno odgovorni za zaštitu naših zračnih polja u Iraku i za osiguranje kopnenih

snaga koje su bitna nadopuna zračnoj kontroli. Ne samo da je zračna kontrola u Iraku spasila ovu zemlju mnogo milijuna funti, ali služi kao model koji je proširen na nekoliko dijelova Carstva. Ono što se općenito ne cijeni je da su, nakon ozbiljnog razočaranja tijekom tog razdoblja, usluge Asiraca tijekom sadašnjeg rata premašile sve što su činili prije. Da nije bilo njihove lojalnosti u vrijeme Rashida Alijeve revolucije, inspirirane Nijemcima u Iraku u svibnju 1941., naš položaj na Bliskom istoku postao bi vrlo neizvjestan.” (Nineveh, 1995)

Slika 5. „Asirska vojna jedinica iz sredine 20. stoljeća“

Izvor: Assyrian RAF Levies

6. POSTRATNA ZBIVANJA

Unatoč nedostatku službenih naredbi za deportaciju preživjelih kršćana, mnogi su bili prisiljeni pobjeći i potražiti utočište na teritorijima koji danas pripadaju Libanonu i Siriji (Makiya, 1999). Tijekom francuskog mandata, svi kršćani koji su se nastanili u Siriji dobili su sirijsko državljanstvo, za razliku od mnogih kurdskih muslimana. Nakon stjecanja neovisnosti 1946., vlade su nastavile s politikom favoriziranja kršćana u odnosu na Kurde. Kršćani koji su živjeli u području na sjeveroistoku, poznatom kao Al-Jazira, smatrani su imigrantima, ali i pristašama režima.

6.1. Asirci u Iraku, al-Anfal

Najveći broj Asriaca, ipak je ostao u Iraku, gdje se ponovno jačanje kršenja ljudskih prava javlja u režimu Saddama Husseina. Otkrivene su masovne grobnice, od kojih su mnoge bile pune žena i djece (Burns, 2006). Većina napada dogodila se kao dio višefaznog al.-Anfala. Kampanja Anfal, koja se odvijala od 23. veljače 1988. do 6. rujna 1988., definirana je kao operacija za uklanjanje Kurda kao prijetnje vladi. Iako su Kurdi bili glavna meta sukoba, zbog svoje brojčane i političke nadmoći, druge manjine, uključujući Asirce, bile su ciljane bez razlike. Značajan dio genocidne kampanje al-Anfala bio je pokušaj da se izbriše svaka nearapska etnička pripadnost kroz proces poznat kao „arabizacija“ (Bouckaert, 2004). Asirci su postali dio žarišta napada, a često se to i zaoštravalo kada bi bili kategorizirani Kurdima. Ta klasifikacija je poznata i kao „kurdifikacija“, no oni sebe nisu smatrali ni Arapima ni Kurdima (Overcrowding and Kurdification threaten Christians in northern Iraq, 2007). Kampanju su karakterizirali različiti genocidni zločini i teška kršenja ljudskih prava, uključujući masovna pogubljenja i nestanke, korištenje kemijskog oružja protiv civilnog stanovništva, rušenje sela buldožerima, soljenje zemlje, uništavanje usjeva, uništavanje kulturnih dobara, miniranje škola, crkava, samostana i džamija, pljačka i prisvajanje zemlje, prisilno raseljavanje stotina tisuća osoba i samovoljno zatvaranje osumnjičenih osoba.

Irak je, pod Saddamom Husseinom, 22. rujna 1980. krenuo u rat protiv Irana. U pokušaju otklanjanja budućih prijetnji, mogućih pobunjeničkih elemenata i reduciranja kršćanskog stanovništva, vojska je regrutirala asirske muškarce i rasporedila ih na prve crte bojišnice. Velik broj Asiraca je nestalo ili bio ubijen, a više od njih 266 držani su kao ratni zarobljenici u Iranu (Nisan, 1991).

Vlade kojima je dominirala stranka Ba'ath koristile su politiku asimilacije ili uništenja protiv manjina. Procjene navode da su 220 do 290 asirskih sela uništeni od 1974. do 1989., kao i oko dvije tisuće Asiraca ubijeni u plinskim kampanjama u Iraku od 1987. do 1988. (Human Rights Without Frontiers, 2003). Human Rights Watch izvijestio je o 150 nestanaka asirskih kršćana i Jezida u sedam sela tijekom vrhunca Anfala, što je uključivalo regije Barwar, Doski, Deralok, Sarsang i Nerwa Rekan, te preko 600 nestanka Kurda u trideset i šest sela. U izvješću iz siječnja 2003., Međunarodna federacija za ljudska prava i Međunarodna alijansa za pravdu uključile su u svoje statistike podatke o 115 Asiraca koji su nestali u kolovozu 1988. i 141 muslimana čija se sudbina nije mogla utvrditi.

6.2. Problem međunarodnog priznanja

Raphael Lemkin pripremio je nekoliko dokumenata u kojima su navedene masakre klasificirali kao genocid koji bi mogao parirati genocidu nad Armencima. Međutim ove reference, gdje se ističe asirska patnja, nisu uspjele ući u službena izvješća Ujedinjenih naroda koja su se bavila genocidom i njegovom poviješću. Kada su Ujedinjeni narodi priznali armenski genocid 1985., izostavili su asirske, grčke i jezidske žrtve osmanskih i postotomanskih kampanja čišćenja nemuslimana iz Anatolije, Armenije i sjeverne Perzije. Isto tako, kada su Sjedinjene Države i nekoliko europskih zemalja priznale genocid nad Armencima, Asirci, gotovo bez iznimke, nisu spominjati. Više od četrdeset država SAD-a priznalo je genocid nad Armencima, a neke od njih ga uključuju u nastavne programe povijesti za mlade. U državi Massachusetts, primjerice, nastavni plan i program o genocidu i ljudskim pravima uključivao je „armenski genocid”, ali je izostavio njegove asirske žrtve. (Driscoll, 2009)

Ponekad se kaže da postoji opća amnezija u vezi asirske marginalizacije i to ponajviše u 19. i 20. stoljeću. Jedno od često korištenih objašnjenja je mali broj preživjelih. Godine 1956., u Iranu je bilo samo 190.000 Armenaca i 20.000 Asiraca, unatoč povijesnoj prisutnosti Asiraca u Perziji (Abrahamian, 1982). Američki State Department objavio je 1992. svoju procjenu da je samo 60,000 Armenaca i 20.000 Asiraca ostalo u Turskoj. Za razliku od Armenaca i Kurda, Asirci nemaju nacionalnu vladu niti dobro financirane kulturne institucije, dok su bijeg izbjeglica i asimilacija u druge nacionalne i vjerske skupine postali uobičajeni.

7. POLITIČKI POKRETI I PITANJE ASIRSKE AUTOOMIJE

Samoodređenje naglašava da, skupine naroda imaju pravo na nesputane izbore u pogledu vlastite političke, kulturne i društvene budućnosti. Velik dio zasluga za učvršćivanje načela samoodređenja, kako se danas shvaća, pripisan je Woodrowu Wilsonu. Na primjer, u svom govoru o četrnaest točaka, iznio je osnovne parametre načela, uključujući nacionalni suverenitet i nesputanu mogućnost nacionalnog razvoja i vladavine. Priznanje načela, uz Wilsona, dao je i Vladimir Lenjin, koji je definirao da „samoodređenje nacija znači političko odvajanje ... od tuđih nacionalna tijela, i formiranje samostalne nacionalne države“ (Lenjin, 1951). Nakon Drugog svjetskog rata, samoodređenje je postalo priznato u Povelji Ujedinjenih naroda. Članak 1 navodi da je svrha Ujedinjenih naroda „...razvijati prijateljske odnose među narodima utemeljene na poštivanju načela jednakih prava i samoodređenja naroda“ (UN, 1945). Ovo uključivanje bilo je važno jer označava pomak od samoodređenja kao pukog političkog koncepta do međunarodno definiranog zakonskog prava.

Kada je riječ o rješavanju asirskog pitanja, postoji širok spektar zahtjeva njihove zajednice. Jedan od njih je autonomija unutar suverene države. Rješenja koja se temelje na autonomiji pružaju velik stupanj samoupravljanja i kontrole, te se mogu implementirati u različitim oblicima unutar država, sve dok djeluju unutar postojećeg okvira. „Na rješenja koja se temelje na autonomiji gleda se povoljno jer mogu omogućiti istovremeno očuvanje teritorijalne cjelovitosti države s zahtjevima za samoodređenjem naroda koji žive unutar tih suverenih država. Nadalje, duboke etničke, vjerske i jezične razlike koje potiču tvrdnje o samoodređenju mogu pronaći zadovoljavajući stupanj ispunjenja tamo gdje ljudi počnu provoditi vlastitu kontrolu nad svojim statusom, što uključuje njihove razlikovne čimbenike.“ (Lapidoth, 1997)

Nakon što je u veljači 1917. izbila revolucija u Rusiji, dr. Freydun Beth-Avraham, zajedno s rabinom Benjaminom Bet Arsanisom i dr. Baba Bet Parhadom, osnovao je Asirsku socijalističku stranku. Nakon što je čuo za pokolje kršćana u Osmanskom Carstvu, u travnju 1914., izdao je deklaraciju na aramejskom jeziku u kojoj su izneseni ciljevi asirskog naroda. Glavni među njima bilo je stjecanje autonomije, koja bi jamčila mir i slobodu za sve Asirce na teritoriju njihovih predaka. Prvi članak Urmijskog manifesta Ujedinjene slobodne Asirije glasi: „Cilj i težnja Unije slobodne Asirije je uspostava, u budućnosti, nacionalne uprave u sljedećim područjima: Urmia,

Mosul, Tur Abdin, Nisibin, Jazira i Jularmeg, te ponovno ujedinjenje s velikom i slobodnom Rusijom u trgovini, industriji i vojnim odnosima kako bi bili u zajednici s njima.” (Messo, 2017). Asirsku demokratsku organizaciju (Mtakasta Demokrateta Atureta, ADO) osnovala je 1957. grupa asirskih intelektualaca i političkih aktivista koji su željeli stvoriti zasebnu asirsku državu. ADO, koja je u početku djelovala tajno, pretvorila se u globalni pokret sa sastancima otvorenim za javnost. Mnogi su Asirci bili članovi Iračke komunističke partije osnovane 1934. zbog njezine antirežimske prirode, a neki su imali i istaknute uloge u njoj. Asirci su izgradili nekoliko etničkih oporbenih pokreta koji su nastojali svrgnuti Ba'athistički režim.

Najveći broj asirskih političkih stranaka može se pronaći upravo u Iraku, no njihova brojnost nije dokaz snage, već slabosti uzrokovane malom nacionalnom solidarnosti. Nekoliko desetljeća mogla se uočiti karakteristična podjela na iračke Asirci koji su živjeli u gradovima i podržavali Arape, i na njihove sunarodnjake iz provincija koji su simpatizirali kurdski pokret. Među njima se ističe Beth Nahrain demokratska stranka (BNDS), osnovana 1970. Krajnj joj je cilj uspostava autonomne države za Asirce u Beth Nahrainu, odnosno Iraku. Šest godina kasnije transformirala se u Demokratsku stranku Beth, koja je također težila autonomnoj državi. Dosta radikalnija je Asirska napredna nacionalistička stranka (ANNS). Prema čijoj ideologiji, Kurdima ne bi trebao biti priznat zaseban etnicitet, a Irak smatraju domovinom Asiraca.

Najuspješnija asirska stranka u Iraku je Asirski demokratski pokret (ADP) iz 1979. njegovi pristaše zagovaraju slobodan, demokratski Irak i priznavanje asirskih nacionalnih prava. Njihova ideologija je u velikoj mjeri sinteza ranije asirske kulturne svijesti Urmije i Irana. Asirski demokratski pokret kao i BNDS, poziva na jedinstvo između Asiraca, ali za razliku od nje, ne traži stvaranje autonomne asirske države. To je pragmatična skupina koja se, zajedno s Kurdima, borila protiv Ba'athističkog režima od 1982. Predsjednik stranke ADP, Yonadam Kanna, dugo je bio meta snaga Saddama Husseina. Osuđen je na smrt u odsutnosti, a mnogi drugi članovi stranke bili su zatvoreni i mučeni (Donabed, 2010). Huseinov režim je 1984. napao lokacije na kojima su živjeli članovi ADP. Preko 150 osoba je uhićeno, dvadeset i dvoje je osuđeno na doživotni zatvor, a četvero na smrt. Zahvaljujući lobiranju asirskih Amerikanaca i pod utjecajem republikanskog člana kongresa, Henryja Hydea, predsjednik George W. Bush imenovao je ADP kao službeno priznati irački oporbeni pokret i odlučio financijski podržati stranku.

ZAKLJUČAK

Asirci predstavljaju specifičan slučaj u povijesti. Usprkos tome što postoje značajni dokazi za njihovo drevno porijeklo, uvijek im je iznova uskraćivana mogućnost da dobiju priznato pravo na poseban etnički, nacionalni i vjerski kontinuitet sa svojim precima. Prolaskom vremena postoji sve veća mogućnost za potpuno brisanje njihova traga, bilo to asimiliranjem ili nasilnim putem. Zanimljivo je postojanje raznih udruga i institucija za očuvanje i restauraciju starih asirskih artefakata, dok se istovremeno ignoriraju njihovi potomci. Iz toga proizlazi pitanje je li potrebno da dođe do njihova nestanka kako bi bili primijećeni?

Ravnodušnost na koju nailaze u nastojanjima za priznanje patnji koje su pretrpjeli kroz 19. i 20. stoljeće dovodi do gubljenja nade u daljnju borbu i očaja radi kojeg se Asirci ne uspijevaju ujediniti u svojim nastojanjima. Postizanje priznanja genocida nije jednostavno zbog: nepostojanja nacionalnih institucija koje ga podržavaju, malog broja preostalih Asiraca u svijetu i nastojanja nekoliko moćnih nacionalnih država da minimiziraju i opravdaju njihovu tragediju. Suvremena međunarodna politika često naglašava iznimnu važnost poštivanja ljudskih prava, no na primjeru Asiraca jednostavno je utvrditi kako se ta ideja promovira samo kada im donosi korist.

Vjerujem da razlog zanemarivanja asirskog pitanja nije nužno namjera da ih se potisne u zaborav, već da je stvar praktičnosti. Završetkom Prvog te Drugog svjetskog rata je zavladała nesigurnost. bili su to sukobi dotada neviđenih, globalnih razmjera. Došlo je do preraspodjele moći na međunarodnom planu te širenja novih političkih sustava. Bilo je teško uspostaviti mir i nositi se sa svim posljedicama, stoga su primarni prioriteti postali smirivanje tenzija između pobjednika i gubitnika, uravnoteženje njihovih politika, oporavak ekonomije i povratak normalne svakodnevice među potreseno stanovništvo. Fokus je opravdano bio na tome kako što prije zatvoriti stara pitanja i okrenuti se budućnosti. Ipak, vidimo da najpraktičniji odgovor nije uvijek ispravan. Pri pokušaju rješavanja krize na bliskom istoku, koja je započela padom Osmanskog carstva, sile Antante vodile su se vlastitim iskustvima, umjesto da su uzele u obzir zapetljanu situaciju koja se nalazi među mješavinom naroda na tom području. Usuditi ću se reći da je asirsko pitanje samo kamenčići u cipeli koji danas muči bliski istok, no znamo da što se on duže zanemaruje, to stvara veće rane.

LITERATURA

1. Aboona, H. (2008). *Assyrians, Kurds, and Ottomans intercommunal relations on the periphery of the Ottoman Empire*, Cambria Press, (e-book). Dostupno na: https://books.google.hr/books?id=AdZfWpd4YrYC&pg=PA33&hl=hr&source=gbs_tocr&cad=4#v=onepage&q&f=false (preuzeto: 13.08.2022.)
2. Abrahamian, E. (1982). *Iran between Two Revolutions*, Princeton University Press (e-book). Dostupno na: <https://www.marxists.org/subject/iran/abrahamian/between-2-revolutions.pdf> (preuzeto: 02.12.2022.)
3. Akçam, T. (2006). *A shameful act: The Armenian genocide and the question of Turkish responsibility*, Metropolitan Books (e-book). Dostupno na: <https://archive.org/details/shamefulactarmen00ak/mode/2up> (preuzeto: 15.09.2022.)
4. Arrianos, F., Sélincourt, A. (1971). *The campaigns of alexander*, Penguin Books (e-book). Dostupno na: <https://archive.org/details/campaignsofalexa00arri/page/n3/mode/2up> (preuzeto: 07.09.2022.)
5. AsiaNews.it. (n.d.), *Overcrowding and kurdification threaten Christians in Northern Iraq*. IRAQ, <https://www.asianews.it/index.php?l=en&art=10562> (pristupljeno: 14.10.2022)
6. Atiya, A. S. (1967). *History of Eastern Christianity*, London: Metsren & Co Ltd (e-book). Dostupno na: https://archive.org/details/historyofeastern0000aziz_k4d4/mode/2up (preuzeto: 10.10.2022.)
7. Atto, N. (2011). *Hostages in the homeland, orphans in the diaspora: Identity discourses among the Assyrian/syriac elites in the European Diaspora*, Leiden University Press, (e-book). Dostupno na: <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2874838/view> (preuzeto: 07.09.2022.)
8. Austin, H. H. (2006). *The Baqubah Refugee Camp: An account of work on behalf of the persecuted Assyrian Christians*, Gorgias Press.

9. Baumer, C. (2016). *The Church of the East: An Illustrated History of Assyrian Christianity*, I.B. Tauris (e-book). Dostupno na: <https://www.perlego.com/book/964194/the-church-of-the-east-an-illustrated-history-of-assyrian-christianity-pdf> (preuzeto: 20.11.2022.)
10. Bouckaert, P. (2020). Claims in conflict. Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/report/2004/08/02/claims-conflict/reversing-ethnic-cleansing-northern-iraq> (pristupljeno: 01.08.2022.)
11. Briant, P. (1996). *Histoire de L'Empire Perse, d e Cyrus à Alexandre*, Fayard (e-book). Dostupna na: <https://jugurtha.noblogs.org/files/2018/05/Histoire-de-lempire-perse-de-C-Briant-Pierre.pdf> (preuzeto: 08.08.2022.)
12. Browne, J. G. (1932). *The Iraq levies 1915-1932*, The Royal United Service Institution, Whitehall.
13. Burns, J. F. (2006). *In New Hussein Trial, a grisly portrait of mass killings*. The New York Times, dostupno na: <https://www.nytimes.com/2006/12/04/world/middleeast/04saddam.html> (pristupljeno: 02.12.2022.)
14. Donabed, S. G. (2010). *Iraq and the Assyrian unimagining: Illuminating scaled suffering and a hierarchy of genocide from Simele to Anfal*, Philosophy Graduate Department of Near and Middle Eastern Civilizations University of Toronto (e-book). Dostupno na: https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/32925/3/Donabed_Sargon_G_201006_PhD_thesis.pdf (preuzeto: 20.07.2022.)
15. Encyclopedia Britannica. History of mesopotamia, <https://www.britannica.com/place/Mesopotamia-historical-region-Asia> (pristupljeno: 13.10.2022.)
16. Fisher, J. (2008). *Man on the spot: Captain George Gracey and British policy towards the Assyrians, 1917-45*, Middle Eastern Studies, Dostupno na: <https://uwe-repository.worktribe.com/output/1014518/man-on-the-spot-captain-george-gracey-and-british-policy-towards-the-assyrians-1917-45> (preuzeto: 23.11.2022.)
17. Frahm, E. (Ed.). (2022). *Companion to assyria*. WILEY-BLACKWELL (e-book). Dostupno na: <https://vdoc.pub/download/a-companion-to-assyria-2t9nvofle0cg> (preuzeto: 34.09.2022.)

18. Frye, R. N. (2020), Assyria and Syria: Synonyms, <https://web.archive.org/web/20200713125829/http://www.jaas.org/edocs/v11n2/frye.pdf>, (pristupljeno: 23.07.2022.)
19. Frye, R. N. (2020), Reply to John Joseph, <https://web.archive.org/web/20200711213743/http://www.jaas.org/edocs/v13n1/frye.pdf>, (pristupljeno: 23.07.2022.)
20. Gaunt, D. (2006). *Massacres, resistance, protectors: Muslim-christian relations in Eastern Anatolia during World War I*. Gorgias Press.
21. Gewargis, O. M. (2003), We Are Assyrians, <https://web.archive.org/web/20200711213743/http://www.jaas.org/edocs/v13n1/frye.pdf>, (pristupljeno 24.07.2022.)
22. Howard, H. (1932). *The Reduction Of Turkey Froai Ax Empire To A National State*. Miami University, Oxford Ohio (e-book). Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/60565795.pdf> (preuzeto: 27.09.2022.)
23. Human Rights Without Frontiers (2003), The ChaldoAssyrian Community in Today's Iraq: Opportunities and Challenges, Mission Report November 2003. http://www.hrwf.net/html/iraq_ppreuzetoroject.html (pristupljeno: 11.07.2022.)
24. Internet Archive. (n.d.). Full text of "Country reports on human rights practices : Report submitted to the Committee on Foreign Affairs, U.S. House of Representatives and Committee on Foreign Relations, U.S. Senate by the Department of State in accordance with sections 116(D) and 502B(b) of the Foreign Assistance Act of 1961, as amended". https://archive.org/stream/countryreportson1992unit/countryreportson1992unit_djvu.txt (pristupljeno: 03.12.2022)
25. Intlaw. (2010). The treaty of sèvres, 1920 (the Treaty of peace between the Allied and Associated Powers and Turkey signed at sèvres August 10, 1920). <https://www.dipublico.org/100760/the-treaty-of-sevres-1920-the-treaty-of-peace-between-the-allied-and-associated-powers-and-turkey-signed-at-sevres-august-10-1920/> (pristupljeno: 24.11.2022.)
26. Joseph, J. (2000). *The modern Assyrians of the Middle East: A history of their encounter with Western Christian missions, archaeologists, and Colonial Powers*, Brill (e-book). Dostupno na:

- https://books.google.hr/books?id=79wj2hj4wKUC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (preuzeto: 07.11.2022.)
27. Joseph, L. H. C. (1936). *The making of modern Turkey: From Byzantium to angora*. Macmillan (e-book). Dostupno na: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.533005/page/n7/mode/2up> (preuzeto: 15.11.2022.)
 28. Khosroeva, A. (2004). *The Assyrian Genocide In The Ottoman Turkey (Late 19th early 20th century)*. Institute of History, National Academy of Sciences Republic of Armenia (e-book). Dostupno na: <https://www.untref.edu.ar/documentos/ceg/4%20Anahit%20Khosroeva.pdf> (preuzeto: 09.12.2022.)
 29. Lapidoth, R. (1997). *Autonomy: Flexible solutions to ethnic conflicts*. United States Institute of Peace.
 30. League of Nations. (1929). *League Of Nations Treaty Series, ublication of Treaties and International Engagements registered with the Secretarial of the League of Nations*. League of Nations (e-book). Dostupno na: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/lon/volume%2094/v94.pdf> (preuzeto: 10.07.2022.)
 31. League of Nations. (n.d.). LEAGUE OF NATIONS. (Hansard, 25 February 1936). <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1936/feb/25/league-of-nations> (pristupljeno: 28.11.2022.)
 32. Lemarchand, R. (2013). *Forgotten genocides: Oblivion, denial, and memory*. University of Pennsylvania Press.
 33. Lenin, V. I. (1951). *The right of nations to self-determination*. Marxists Internet Archive (e-book). Dostupno na: <https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1914/self-det/> (preuzeta: 14.11.2022.)
 34. Lieut-colonel Leo Amery. (n.d.). Lieut-Colonel Leo Amery: speeches in 1934 (Hansard). <https://api.parliament.uk/historic-hansard/people/lieut-colonel-leo-amery/1934> (pristupljeno: 14.09.2022.)
 35. Makiya, K. (1999). *Republic of Fear: The Politics of Modern Iraq*. Berkeley.

36. Mark Wolf, D. J. (06.10.2009). Griswold v. Driscoll. Legal research tools from Casetext. <https://casetext.com/case/griswold-v-driscoll> (pristupljeno: 21.10.2022.)
37. Masud, M. K., Salvatore, A., & Bruinessen, V. M. (2009). *Islam and Modernity: Key Issues and Debates* (1st ed.). Edinburgh University Press (e-book). Dostupno na: https://www.academia.edu/315122/Islam_and_Modernity_Key_Issues_and_Debates (preuzeto: 01.12.2022.)
38. Messo, J. (2017). *Arameans and the making of "Assyrians": The last aramaic-speaking Christians of the Middle East*. Aramaic Press.
39. Moon, A. (2000). *The history of the Assyrian Church of the East in the twentieth century: With special reference to the Syriac literature in Kerala*. St. Ephrem Ecumenical Research Institute (e-book). Dostupno na: <https://www.scribd.com/doc/226737548/The-History-of-the-Assyrian-Church-of-the-East-in-the-Twentieth-Century-with-Special-Reference-to-the-Syriac-Literature-in-Kerala-by-Dr-Mar-Aprem> (preuzeto: 13.10.2022.)
40. Mutlu-Numansen, S., Ossewaarde, M. (2020), A Struggle for Genocide Recognition: How the Aramean, Assyrian, and Chaldean Diasporas Link Past and Present, https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/191702532/Mutlu_Numansen2019struggle.pdf, (pristupljeno: 02.09.2022.)
41. National Archives and Records Administration. (n.d.). President Woodrow Wilson's 14 points (1918). <https://www.archives.gov/milestone-documents/president-woodrow-wilsons-14-points#transcript> (pristupljeno: 28.11.2022.)
42. NINEVEH. (n.d.). Assyrian Foundation of America | San Francisco - AFA. <https://www.assyrianfoundation.org/files/1995-1-2.pdf> (pristupljeno: 05.12.2022.)
43. Nisan, M. (1991). *Minorities in the Middle East: A history of struggle and self-expression*. McFarland & Co (e-book). Dostupno na: <https://archive.org/details/minoritiesinmidd00nisa/mode/2up> (preuzeto: 18.11.2022.)
44. Parapola, S. (2007) National and Ethnic Identity in the Neo-Assyrian Empire and Assyrian Identity in Post-Empire Times, https://web.archive.org/web/20071128181409/http://www.jaas.org/edocs/v18n2/Parapola-identity_Article%20-Final.pdf (pristupljeno: 18.07.2022.)
45. Rassam, S. (2005). *Christianity in Iraq: Its origins and development to the present day*. Gracewing.

46. Saggs, F. H. W. (1984). *The might that was Assyria*. The Garden City Press.
47. Smith, S. (1960). *Ashurbanipal and the Fall of Assyria*. The Cambridge University Press.
48. Stafford, R. S. (1935). *The tragedy of the Assyrians*, Assyrian International News Agency (e-book). Dostupno na: <http://www.aina.org/books/tota.pdf> (preuzeto: 25.07.2022.)
49. The American Presidency Project. (n.d.) *Address to a joint session of Congress on the conditions of peace ["the Fourteen points"]*.
<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-joint-session-congress-the-conditions-peace-the-fourteen-points> (pristupljeno: 20.10.2022.)
50. Travis, H. (2006) Native Christians Massacred: The Ottoman Genocide of the Assyrians during World War I,
<https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1233&context=gsp>,
pristupljeno: 8.8.2022.
51. Travis, H. (2019). *The Assyrian genocide: Cultural and political legacies*. Routledge (e-book). Dostupno na: <https://vdoc.pub/download/the-assyrian-genocide-cultural-and-political-legacies-3a254snvo9n0> (preuzeto: 18.08.2022.)
52. United Nations. (1945). *Charter Of The United Nations And Statute Of The International Court Of Justice*. United Nations, San Francisco (e-book). Dostupno na: <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/UNCharterICJStatute.pdf> (preuzeto: 06.11.2022.)
53. Wigram, W. A. (1929). *The Assyrians and their neighbours*. G. Bell, (e-book). Dostupno na: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.282998/mode/2up> (preuzeto: 04.09.2022.)
54. Wigram, W. A., Austin, H. H. (1920). *Our smallest ally: A brief account of the Assyrian nation in the Great War*. society for promoting christian knowledge (e-book). Dostupno na: <https://www.atour.com/media/files/library/government/William-Ainger-Wigram/William-Ainger-Wigram--Our-Smallest-Ally--a-brief-account-of-the-Assyrian-nation-in-the-Great-War--Introduction-General-H-H-Austin-CMG.pdf> (preuzeto: 27.08.2022.)
55. Wilson, A. T. (1930). *Loyalties Mesopotamia* . Oxford U.P. (e-book). Dostupno na: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.77288/mode/2up> (preuzeto: 23.9.2022.)

56. Yana, G. V. (2008). *Ancient and Modern Assyrians: A scientific analysis*. Xlibris Corp (e-book). Dostupno na: <https://www.scribd.com/read/523961671/Ancient-and-Modern-Assyrians-A-Scientific-Analysis#> (preuzeto: 10.08.2022.)
57. Yohannan, A. (1916). *The death of a nation; or, the ever persecuted Nestorians or Assyrian Christians*, (e-book). Dostupno na: <https://www.atour.com/government/pdf/AbrahamYohannan-The-Death-of-a-Nation.pdf> (preuzeto: 10.09.2022.)

POPIS SLIKA

Slika 1. „Zemljopisni prikaz perzijske satrapije Athura6

Izvor: Persian Empire, <https://persianempire.org/images/satrapies/satrapy-of-athura.png>
(preuzeto: 10.12.2022.)

Slika 2. „Prikaz granica Seleukidskog i Partskog carstva“7

Izvor: Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/File:Rome-Seleucia-Parthia_200bc.jpg
(preuzeto: 10.12.2022.)

Slika 3. „Crkva sv. Marije u ranom 20. stoljeću“13

Izvor: The Assyrian Genocide, <https://vdoc.pub/download/the-assyrian-genocide-cultural-and-political-legacies-3a254snvo9n0> (preuzeto: 10.12.2022.)

Slika 4. „Mosulski vilajet“16

Izvor: The Washington Post,
<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/10/21/the-history-of-mosul-in-five-maps/> (preuzeto: 10.12.2022.)

Slika 5. „Asirska vojna jedinica iz sredine 20. stoljeća“28

Izvor: Assyrian RAF Levies, <http://assyrianlevies.info/history.html>
(preuzeto: 12.12.2022.)